

## Förord\*

**G**rattis! Boken du håller i din hand är, som jag ser det, en av de mest läsvärda och tankemässigt stimulerande böckerna som ges ut på svenska i år. Boken *Varför ska jag tro på Gud?* (*The Reason for God*) blev en omedelbar succé när den kom ut i USA och klättrade högt på säljlistorna. Tim Keller är i dag, vid sidan om ledarskapet för en av USA:s mest uppmärksammade kristna församlingar, en mycket efterfrågad föreläsare med ytterligare en rad stora bokframgångar bakom sig.

### **Guds comeback**

År 1969 kunde många svenskar nynna det årets stora svensktoppshit och sjunga med Anders Fugelstad i refrängen: *Ingenting är längre som förut, alla gamla sanningar är slut.*

Fyrtio år senare gäller de orden mer än någonsin i frågan om synen på religion. Den vedertagna visdomen i västerlandet – från 1700-talets upplysning till 1960-talets ungdomsuppror – såg på religion som ett utdöende fenomen, en långsamt av klingande restprodukt från tiden före vetenskapens, teknikens, medicinens och det ekonomiska välståndets framväxt. Som Robert Pirsig, författare till kultboken *Zen och konsten att sköta en motorcykel*, skriver: ”När en person lider av en vanföreställning kallas det mentalsjukdom. När många lider av en vanföreställning kallas det religion.” Det perspektivet gäller inte längre.

\* Förordet följer medvetet Tim Kellers eget förord i den amerikanska originalutgåvan och är i viss mån att se som en kommenterande översättning. När Tim Keller citeras här är orden hämtade från det förordet.

Boken *God Is Back: How the Global Revival of Faith Is Changing the World* – skriven av två journalister vid den ansedda tidskriften *The Economist* – visar religionens överraskande comeback. Modernitet, bildning och ekonomisk utveckling står inte i nödvändig motsats till religion. I dag kan ingen som önskar ett globalt perspektiv på tillvaron ignorera religion som en avgörande faktor för mänskligheten.

Men alla gamla sanningar är verkligen slut. Religionens återkomst har nämligen inte inneburit en sekulariseringens reträtt eller ateismens nederlag. Tvärtom. Högljudd ateism och många tydliga tecken på fortsatt sekularisering visar på en samtidig men motsatt trend.

Världen har blivit mer komplex och motsägelsefull än tidigare. Både ateism och religion, skepticism och tro, har framgång.

I Sydamerika, Afrika och Asien växer de kristna kyrkorna explosionsartat, i Nordamerika är kristen tro fortfarande en central del av kulturen, medan kyrkorna i Europa sedan många år tillbaka spelar en mycket mer undanskymd roll.

Samtidigt har många av de kulturbärande institutionerna världen över, som universitetet, förlorat sin tidigare kristna grund och är i dag ofta kraftcentra för sekularisering. Men också där kommer motsägelsen i dagen. Bland professorer och lärare inom ämnet filosofi har gudstron återkommit på ett frapperande sätt. Som tidningen *Time* kunde konstatera redan på 1980-talet: *Nuförtiden är det mera respektabelt bland filosofer att diskutera möjligheten att Gud existerar än vad det har varit under en hel generation.*\* Det konstaterandet gäller i ännu högre grad idag.\*\*

Vi lever med andra ord i en tid av växande polarisering.

\* <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,921990-1,00.html>

\*\*Se t ex Quentin Smiths analys i artikeln "The Metaphilosophy of Naturalism", [http://www.philoonline.org/library/smith\\_4\\_2.htm](http://www.philoonline.org/library/smith_4_2.htm).

## Landet lagom som ytterlighet

I Sverige lever dock myten om den ofrånkomliga sekulariseringen kvar mer seglivat än på många andra håll. Och det är kanske inte så märkligt. Trots att kristen tro har funnits i vårt land under mer än tusen år och vi har haft statskyrka under de senaste fyra hundra åren, så ligger Sverige i täten vad gäller sekularisering. Hur är det bara möjligt? I vårt land har den ovanligt snabba välståndsökningen under 1900-talet skett parallellt med kyrkans kollaps och därför ofta setts som dess orsak. Ju mer modernt, desto mer sekulärt!

Så enkelt är det nu inte. Andra faktorer har spelat mer avgörande roller. Utvecklingen i Sverige går inte att förstå utan att se den fångenskap under staten som Svenska kyrkan lidit av och som så starkt beskurit dess möjlighet att vara kyrka. I stället för stolthet över kristen tro har kyrkan under 1900-talet kännetecknats av en närmast frenetisk iver till kulturanpassning. Väckelse- rörelserna å andra sidan, både inomkyrkliga och frikyrkliga sådana, har haft tillgång till en annan frihet, men de har dessvärre i hög grad ignorerat de intellektuella frågorna och därmed ställt sig själva offside.

Den framstående tyske teologen Wolfhart Pannenberg är inte nådig i sin analys av de traditionella kyrkornas relation till sekulariseringen i väst:

*”Sekulariseringens främsta genomslag har emellertid varit den mycket spridda demoraliseringen bland präster och teologer. De antas proklamera och tolka evangeliets sanning, men de lurar sig själva genom att tro att de uppnår det målet genom att anpassa kristen tro och kristet liv till sekulariseringens krav. Vad situationen kräver är i verkligheten det motsatta till en sådan okritisk anpassning. Ju längre sekulariseringen fortgår desto mer brådskande är det att kristen tro och kristet liv ses*

*i skarp kontrast till den sekulära kulturen. Det som krävs är en tydlig bejakelse av de centrala trosartiklarna i kontrast till sekulariseringen. Det är fullt möjligt att det i början av det tredje årtusendet bara är den romersk katolska kyrkan och de ortodoxa kyrkorna å ena sidan och de evangelikala protestantiska kyrkorna å den andra sidan som kommer att överleva som kyrkliga gemenskaper. Vad som brukade kallas 'protestant mainline churches' är i akut fara att gå under. Jag förväntar mig att de kommer att gå under om de fortsätter på den inslagna vägen och varken motsäger den alltmör sekulära kulturen eller försöker förändra den.\**

Detta gäller i hög grad för Sverige.

### **Kan något gott komma från USA?**

I den här situationen kan man fråga sig vilket intresse en amerikansk författare har för oss svenskar. USA är trots allt en annorlunda värld än Sverige när det kommer till religion. Det är förvisso sant, men å andra sidan är Tim Keller också en annorlunda amerikan, som knappast faller inom de förväntade ramarna. Han är pastor i Redeemer, en megakyrka som samlar tusentals människor till gudstjänst varje söndag, men det finns inte ett spår av glassighet eller de klichéer som vi kanske förknippar med stora amerikanska kyrkor. Som tidskriften Newsweek skrev i februari 2008:

*“Plats: New York City. Tid: kl 9 söndag morgon. Det är säkert ett riktigt påstående att många, om inte de flesta, av Manhattans invånare – unga, singel, högutbildade yrkesmänniskor – nu sover ut någonstans. Halva USA har vaknat och är på väg till kyrkan, men i staden som aldrig sover är söndagen en tid för vila.*

\* <http://www.leaderu.com/ftissues/ft9412/articles/pannen.html>

*Det finns undantag. I en solbelyst hörna nära Central Park ligger en kyrkoliknande byggnad som nu fylls till takbjälkarna ... Det finns inget speciellt attraktivt här. Inget rockband, ingen filmduk i biostorlek, ingen 100-manna gospelkör – endast några kammarmusiker och några böneledare som leder församlingens sång. Människorna i Redeemer är till övervägande del unga, singel, högutbildade och – i brist på ett bättre ord – sansade.*

*Låt nu inte tankarna fara så att du missar huvudattraktionen. När klockan blivit 09:40 ändras plötsligt rösten du hör. Den blir djupare, grövre, får mer auktoritet, med spår av Pennsylvania och Georgia i vokalerna. Ungdomspastorn har försvunnit. Vid mikrofonen står en lång man med skinande blank flintskalle och stålbågade glasögon, en man som ser mer ut som en collegeprofessor än en pastor i en megakyrka. Det är pastor Tim Keller, en institution på Manhattan, en av dessa offentliga hemligheter som varje stad har, som ditt favoritcafé, med efterföljare så ivriga och så snabbt växande i antal att han aldrig behövt annonsera.”*

Tim Keller har ofta uttryckt sin frustration över den kristendom han växte upp med, delad som den var, teologiskt i en konservativ och en liberal gren, politiskt mellan republikaner och demokrater. Och Tim Keller har svårt att känna sig hemma i något av de två lägren. Som han själv beskriver det: ”De som var mest engagerade för social rättvisa var samtidigt moraliska relativister, medan de moraliskt strikta inte verkade bry sig om det förtryck som pågår över allt i världen.” Personligen drogs han till dem som sade: ”Befria de förtryckta och ha sex med vem du vill”, men han kunde samtidigt inte släppa frågan: ”Om sexualmoralen är relativ, varför är då inte socialt ansvar det?”

### **Tim Kellers biografi – att finna en tredje väg**

Tim Kellers egen väg till kristen tro beskriver han som en parallell process på tre nivåer, där olika hinder efter hand lyfts bort.

Den första nivån var *intellektuell*. Keller började studera böcker och gå igenom argumenten för och emot kristen tro och lyssna till båda sidorna i diskussionen. Och efter hand började kristen tro att framstå som allt mer meningsfull.

Den andra nivån var *inre och personlig*. Alla växer upp med tro och antaganden som vi övertar från vår omgivning och som bärs upp av auktoriteter i vår närhet. Så var det för Tim Keller, som växte upp i en familj som först brukade besöka en luthersk och senare en metodistisk kyrka. Men tron blev autentisk först senare:

*”... jag hade ibland känt inspirationen, skönheten och känslan av förundran inför havet eller bergen, men jag hade aldrig upplevt Guds närvaro personligen. Detta krävde inte kunskap om böneteknik, utan snarare att jag fick insikt om mina egna behov, brister och mina problem. Det var smärtsamt och, vilket är ganska typiskt, utlöstes av egna besvikelser och misslyckanden.”*

Den tredje nivån var *social*. Tim Keller sökte efter ett alternativ mellan konservativt och liberalt. Han sökte en kristendom som var engagerad i frågor som rör social rättvisa men som grundar det engagemanget i Guds natur och inte enbart i en subjektiv känsla.

### **Församling på Manhattan – ett hopplöst företag?**

När Tim Keller i slutet av 1980-talet flyttade till Manhattan med sin familj för att starta en kristen församling sågs det av många som ett hopplöst företag: ”En kristen församling är konservativ

och försiktig, medan storstaden är liberal och utmanande. En kristen församling betyder familjer, medan New York är fylld av singlar och icke-traditionella hushåll. En kristen församling betyder allra främst tro, medan Manhattan är en plats för skeptiker, kritiker och cyniker. Medelklassen, konventionellt församlingen främsta målgrupp, var på flykt från staden på grund av kriminalitet och stigande kostnader. Kvar fanns de sofistikerade och innefolket, de rika och de fattiga. De flesta av dem kommer bara att skratta åt tanken på en kristen församling.” Allra mest förstås om det handlar om robust kristen tro, som utgår från att Bibeln är sann, att Jesus är Guds Son och att vi människor har ett problem av sådan dignitet att vi behöver födas på nytt.

Så fel profetior kan ha! I dag möts närmare 6000 personer varje söndag till gudstjänst i Redeemer, en multikulturell, ung (medelåldern är i snitt 30 år) församling där två tredjedelar är singlar. Församlingen har också planterat och inspirerat många nya församlingar både i USA och ut över världen.

### **Våga betvivla tvivlet**

Världen är alltså både mer och mindre religiös samtidigt. En sådan polarisering riskerar förstås att döda varje form av meningsfull dialog mellan de båda sidorna och urarta till enbart fördömanden. Hur kan vi motverka en sådan utveckling?

Det räcker knappast med att efterlysa dialog, eftersom vi behöver gemensamma utgångspunkter för att dialogen ska bli meningsfull, vilket vi alltför sällan har.

För Tim Keller innebär vägen vidare åtminstone två saker: För det första måste vi erkänna fakta, att båda sidorna – sekulariseringen och den kristna tron – är på frammarsch och växer i världen. Det finns för många skeptiker som fortfarande föraktfullt hävdar att det endast är en fråga om tid innan historien ger

dem rätt, trots att fakta visar att religionen i världen inte alls är utrotningshotad. På samma sätt finns det många troende som lika föraktfullt avvisar sekulariseringen, trots att den sker i en tidigare djupt kristen kultur. Visst måste man reflektera över varför så många människor lämnar en viss tro? Det finns alltså anledning till större ödmjukhet och lyhördhet från båda sidor.

För det andra behöver alla undersöka sina egna tvivel. Den kristne har behov av att ta både egna och andras tvivel på allvar. Bara den som ärligt brottats med frågorna kan ge svar som har bärighet.

Men skeptikern behöver också undersöka *sin* tro. Som Tim Keller säger: ”Varje tvivel, oavsett hur skeptiskt eller cyniskt det ser ut att vara, är i verkligheten en uppsättning alternativa trosövertygelser. Du kan inte betvivla trosföreställning A om du inte utgår från trosföreställning B.” Varje tvivel på de kristna påståendena vilar ytterst på andra, lika obevisbara påståenden. Om man betvivlar kristen tro måste man på samma sätt våga betvivla de uppsättningar trosövertygelser som tvivlet bygger på och fråga sig: Vad är argumenten för att hålla *detta* för sant? Du måste helt enkelt våga tvivla på ditt eget tvivel. Du måste fråga dig om den tro som ditt tvivel bygger på kan leva upp till de beviskrav du ställer på den kristna tro som du avvisar.

Det är hälsosamt och viktigt, för både kristna och skeptiker, att brottas med de ofta dolda utgångspunkterna bakom våra ställningstaganden och ta ställning till om och hur de kan rättfärdigas. Oavsett resultatet, om vi förblir vid vår tro eller vår skepsis, så kommer processen att hjälpa oss till en både klarare och ödmjukare hållning.

### **C S Lewis och det tjugoförsta århundradet**

Tim Keller har ibland liknats vid C S Lewis, som för övrigt är



en av hans stora inspirationskällor. Liknelsen är både välförtjänt och vilseledande.

Den som läser eller lyssnar till Tim Keller slås av klarheten och den unika förmågan att frilägga verkligheten, på ett sätt som för tankarna till C S Lewis. Samtidigt är skillnaderna uppenbara. C S Lewis var forskare, författare och debattör med universitetet som utgångspunkt. Tim Keller är också akademiker, men hans utgångspunkt är arbetet i en lokal församling.

Denna utgångspunkt från markplan är också en av bokens avgörande styrkor. Tim Keller har destillerat ner decenniers samtal om tro med unga Manhattanbor. Bokens första del tar upp de sju främsta invändningarna mot kristen tro och analyserar de bakomliggande övertygelser som invändningarna bygger på. Den andra delen presenterar argument för Gud. När det gäller samtal om tro i det tjugoförsta århundradet är analysen av invändningarna *mot* Gud, liksom argumenten *för* Gud, av största intresse.

Frågorna om tro och tvivel är inte i första hand akademiska och abstrakta; nej, både tro och liv är involverat. Övertygelser måste få konsekvenser och involvera hjärtat och det praktiska livet.

Mitt i det unga, multikulturella och framgångsrika Manhattan har Tim Keller mött många som står för en ortodox, det vill säga en till trosinnehållet renlärig kristen tro, och han har fått se många upptäcka en sådan tro. Men det är en kristen tro som inte går att enkelt kategorisera enligt traditionella demokratiskt liberala eller republikanskt konservativa gränsdragningar. Båda dessa sidor verkar nämligen sätta *personlig frihet* framför Gud och det gemensamma goda. Liberaler är individualister när det gäller synen på abort, dödshjälp, sex och äktenskap. Konservativa är individualister när det gäller tilltron till gemensamma

lösningar och synen på fattigdom som ett resultat av misslyckande att ta personligt ansvar.

Tim Kellers snabbt växande kyrka, liksom många andra nya kyrkor, präglas inte av denna polarisering. De är mycket mer engagerade i fattigdomsbekämpning än vad republikaner brukar vara, samtidigt som de är mycket mer angelägna om att upprätthålla klassiskt kristen etik än vad demokrater brukar vara.

### **Jesus och ditt tvivel**

Evangelierna berättar om Jesu möte med den tvivlande Tomas. Jesus uppmanar honom att tro i stället för att välja tvivlet. Men det sker inte som en uppmaning till blind, oreflekterad tro utan i samband med att Tomas får de bekräftelser på trons sanningshalt som han har efterfrågat.\* På samma sätt är det med den tvivlare som tidigare i evangelierna uttryckte en djupt känd ambivalens: *Jag tror, hjälp min otro.\*\** Han avvisas inte utan får hjälp och välsignelse från Jesus. Som Tim Keller säger: ”Oavsett om du betraktar dig själv som troende eller som skeptiker, inbjuder jag dig att söka samma form av ärlighet som tvivlarna i evangelierna visade och växa i förståelse av dina egna tvivel. Resultatet kommer att överträffa alla dina förväntningar.”

Läs boken, analysera, diskutera, kritiserar den... Du står i vilket fall som helst med en guldgruva i din hand.

### ***Stefan Gustavsson***

*direktor CredoAkademin*

*generalsekreterare Svenska Evangeliska Alliansen*

\* Joh 20:24–29

\*\* Mark 9:24